

G-d's Will and Teshuva

- (1) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לב/א
אמר רבי חמא ברבי חנינא אלמלא שלש מקראות הללו נתמוטטו רגליהם של שונאי ישראל חד דכתיב ואשר הרעותי וחד דכתיב הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי ישראל וחד דכתיב והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר רב פפא אמר מהכא ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו
- 2) R. Hama said in the name of R. Hanina: Were it not for these three texts,² Israel's enemies¹ would have nothing to stand on. One is "In that day, says the L-rd, I will assemble her who limps, and I will gather her who is driven out, and whom I have wronged (i.e. caused to evil)" (*Micah* 4:6); a second, "Behold as the clay in the potter's hand, so are you in My hand, O house of Israel" (*Yermiyahu* 18:6);⁴ the third, "And I will take away the stony heart out of your flesh, and I will give you a heart of flesh" (*Yehezkel* 36:26). (*Brachos* 32a)
- (3) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לא/ב
ואמר רבי אלעזר חנה הטיחה דברים כלפי מעלה שנאמר ותתפלל על ה' מלמד שהטיחה דברים כלפי מעלה
ואמר רבי אלעזר אליהו הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר ואתה הסבות את לבם אחרנית אמר רבי שמואל בר רבי יצחק מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו לאליהו דכתיב ואשר הרעותי:
- 4) R. Eleazar also said: Elijah spoke insolently to heaven (G-d), as it says, "For *You* have turned their heart backwards" (I Kings 18:37). R. Samuel bar Isaac said: From where do we know that the Holy One agreed with Elijah? Because it says, "And whom *I* have wronged" (*Brachos* 31b).
- (5) רמב"ן על ויקרא פרק טז פסוק ח
והנה התורה אסרה לגמרי קבלת אלהותם (של אלהים אחרים) וכל עבודה להם, אבל צוה הקב"ה ביום הכפורים שנשלח שעיר במדבר לשר המושל במקומות החרבן, והוא הראוי לו מפני שהוא בעליו ומאצילות כחו (של שר המדבר — עזאזל) יבא חורב ושממון כי הוא העילה לכוכבי החרב והדמים והמלחמות והמריבות והפצעים והמכות והפירוד והחרבן... וחלקו מן האומות הוא עשו שהוא עם היורש החרב והמלחמות, ומן הבהמות השעירים והעזים, ובחלקו עוד השדים הנקראים מזיקין... (בקיצור: נשלח את השעיר לשר של כחות הרע) ואין הכונה בשעיר המשתלח שיהיה קרבן מאתנו אליו חלילה, אבל שתהיה כוננתנו לעשות רצון בוראנו שצונו כך:
והמשל בזה, כמי שעשה סעודה לאדון וצוה האדון את האיש העושה הסעודה תן מנה אחת לעבדי פלוני, שאין העושה הסעודה נותן כלום לעבד ההוא ולא לכבודו יעשה עמו, רק הכל נתן לאדון והאדון נותן פרס לעבדו, ושומר זה מצותו ועשה לכבוד האדון כל אשר צוהו, ואמנם האדון לחמלתו על בעל הסעודה רצה שיהיו כל עבדיו נהנין ממנה שיספר בשבח ואלא בגנותו (של בעל הסעודה ובנמשל שהשטן יספר בשבח ישראל):
וזה טעם הגורלות, כי אילו היה הכהן מקדיש אותם בפה לה' ולעזאזל, היה כעובד אליו ונודר לשמו, אבל היה מעמיד אותם לפני ה' פתח אהל מועד, כי שניהם מתנה לה' והוא נתן מהם לעבדו החלק אשר יבא לו מאת השם, הוא הפיל להם גורל וידו חלק להם, כענין שנאמר (משלי טז לג) בחיק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו וגם אחרי הגורל היה מעמידו לפני ה' לומר שהוא שלו ואין אנחנו מכוונים בשילוחו אלא לרצון לשם, כמו שאמר (פסוק י) יעמד חי לפני ה' לכפר עליו לשלח אותו וגו', ולכך לא נשחוט אותו אנחנו כלל:

¹ A euphemism for Jewish sinners.

6) ספר צדקת הצדיק אות מ

עיקר התשובה הוא עד שיאיר ה' עיניו שיהיו זדונות כזכיות ר"ל שיכיר ויבין שכל מה שחטא הי' ג"כ ברצון הש"י כמש"ל (ברכות לא סע"ב) ג' פסוקים כו' ואתה הסבות את לבם ואשר הרעותי כו' וכטעם ידיעה ובחירה שביאר האריז"ל בסוף ספר ארבע מאות שקל כסף ששניהם אמת כל אחד במקום בפני עצמו במקום הבחירה שם אין מקום לידיעה ובמקום הידיעה שם באמת אין מקום לבחירה וכשמשיג לאור זה העצום אז שבו כל זדונותיו בלתי יוצאים מעומק ידיעת הש"י והוא ודעתו ורצונו הכל אחד. ומאחר שהש"י רצה כן הרי הכל זכיות וזוכה לכפרה גמורה שביה"כ שזה סוד השעיר לעזאזל שאלו עשוהו האדם עצמו הי' עובד עבודה זרה גמור והוא לא יהי' שהוא יסוד כל המצות ל"ת וכל העבירות וההסתרות מרצון הש"י. רק שהשעיר הוא על ידי רצון הש"י שהוא מצוה לשלחו לו נעשה עוד מצוה ולא עבירה. וכך פירשוהו רז"ל (פרדר"א פ' מו²) ועי' ברמב"ן פ' אחרי שאנו נותנים חלק לעזאזל שהוא הרע מצד מה שהש"י צוה לתת לו ונמצא העבירה מצוה:

* * *

7) *Bereishis Rabbah* 9:3

And Solomon, my son, learn to know the God of your ancestors intimately. Worship and serve him with your whole heart and a willing mind. For the L-rd sees every heart and knows every plan and thought. If you seek him, you will find him. But if you forsake him, he will reject you forever. (*Divrei HaYamim* 1, 28:9)

רבי חגי בשם רבי יצחק אמר (ד"ה א כח) ואתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מחשבות מבין אם תדרשנו ימצא לך ואם תעזבנו יזניחך לעד קודם עד שלא נוצרה מחשבה בלבו של אדם כבר היא גלויה לפניך רבי יודן בשם רבי יצחק קודם עד שלא נוצר יצור כבר מחשבתו גלויה לפניך אר"י לגרמיה (תהלים קלט) כי אין מלה בלשוני הן ה' ידעת כלה קודם עד שלא יארש לשונו דבור כבר הן ה' ידעת כלה:

8) *Mishnah, Shabbos* 86a

How do we know that a crimson-colored strap is tied to the head of the goat that is sent [to Azazel]? Because it is said, if your sins be as scarlet, they shall be as white as snow (*yeshaya* 1:18)

9) *Talmud, Shabbos* 89b

[Instead of] *ka-shanim* [like scarlet threads], shouldn't it be written "*ka-shani*" [like a scarlet thread]? R. Yitzchok said, "The Holy One, blessed be He, said to Israel: Even if your sins be

² Sammael said before the Holy One, blessed be He: "Sovereign of all the universe! You have given me power over all the nations of the world, but over Israel You have not given me power." He answered him: "Behold, you have power over them on the Day of Atonement if they have any sin, but if not, you have no power over them." Therefore, they gave him a present (or "bribe) on the Day of Atonement, ... as it is said, "One lot for the L-rd, and the other lot for Azazel" (*ibid.* 8). The lot for the Holy One, blessed be He, was the offering of a burnt offering, and the lot for Azazel was the goat as a sin offering, for all the iniquities of Israel were upon it, as it is said, "And the goat shall bear upon him⁵⁷ all their iniquities" (*ibid.* 22). Sammael saw that sin was not to be found among them on the Day of Atonement. He said before the Holy One, blessed be He: Sovereign of all the universe! You have one people like the ministering angels who are in heaven!" (Pirkey De Rebbe Eliezer, 46)

like these years [ka-shanim] which have continued in ordered fashion from the six days of the Creation until now, yet they shall be as white as snow.”

תלמוד בבלי מסכת שבת דף פט/ב

כשנים כשני מיבעי ליה אמר רבי יצחק אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל אם יהיו חטאיכם כשנים הללו
סדורות ובאות מששת ימי בראשית ועד עכשיו כשלג ילבינו:

(10) מדרש תנחומא וישב פרק ד

ויוסף הורד מצרימה זש"ה לכו חזו מפעלות אלהים נורא עלילה על בני אדם (תהלים כה) א"ר יהושע בן קרחה אף הנוראות שאתה מביא עלינו בעלילה את מביאן בא וראה כשברא הקב"ה את העולם מיום הראשון ברא מלאך המות מנין א"ר ברכיה משום שנאמר וחושך על פני תהום (בראשית א) זה מלאך המות המחשיך פניהם של בריות ואדם נברא בששי ועלילה נתלה בו שהוא הביא את המיתה לעולם שנאמר כי ביום אכלך ממנו מות מלה"ד למי שמבקש לגרש את אשתו כשבקש לילך לביתו כתב גט נכנס לביתו והגט בידו מבקש עלילה ליתנו לה אמר לה מזגי לי את הכוס שאשתה מזגה לו כיון שנטל הכוס מידה אמר לה הרי זה גיטך אמרה לו מה פשעי אמר לה צאי מביתי שמזגת לי כוס פשור אמרה לו כבר היית יודע שאני עתידה למזוג לך כוס פשור שכתבת הגט והביאתו בידך אף כך אמר אדם לפני הקב"ה רבש"ע עד שלא בראת עולמך קודם שני אלפים שנה היתה תורה אצלך אמון שכך כתיב (משלי ח) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום ב' אלפים שנה וכתוב בה (במדבר יט) זאת התורה אדם כי ימות באהל אלולי שהתקנת מות לבריות היית כותב בה כך אלא באת לתלות בי את העלילה הוי נורא עלילה על בני אדם וכן אתה מוצא שא"ל הקב"ה למשה (דברים א) אם יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה וגו' איש זה משה דכתיב (במדבר יב) והאיש משה ענו.

11) Have mercy on me, O God, according to your steadfast love; according to your abundant mercy blot out my transgressions. Wash me thoroughly from my iniquity, and cleanse me from my sin! For I know my transgressions, and my sin is ever before me. Against you, you only, have I sinned and done what is evil in your sight, so that you may be justified in your words and blameless in your judgment. (Psalms 51)

מצודות דוד על תהלים פרק נא פסוק ו

למען וגו' - מתחלה נעשית למען תהיה צדק בדברך שאמרת שלא אעמוד בנסיון כזה וכמ"ש רז"ל.

(12) ילקוט שמעוני ישעיהו - פרק כו - רמז תכט

אל תקרי שומר אמונים אל שאומרים אמן שבשביל אמן אחד שעונים רשעים מתוך גיהנם ניצולין מתוכו, כיצד עתיד הקב"ה להיות יושב בגן עדן ודורש וכל הצדיקים יושבים לפניו וכל פמליא של מעלה עומדים על רגליהם וחמה ומזלות מימינו של הקב"ה ולבנה וכוכבים משמאלו והקב"ה יושב ודורש תורה חדשה שעתידי ליתן ע"י משיח, וכיון שמסיים ההגדה עומד זרובבל בן שאלתיאל על רגליו ואומר יתגדל ויתקדש וקולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל באי עולם כלם עונים אמן, ואף רשעי ישראל וצדיקי עובדי אלילים שנשתיירו בגיהנם עונים ואומרים אמן מתוך גיהנם ומתרעש העולם עד שנשמע קול צעקתם לפני הקב"ה והוא שואל מה קול הרעש הגדול אשר שמעתי ומשיבים מלאכי השרת ואומרים לפניו רבש"ע אלו רשעי ישראל וצדיקי עובדי אלילים שנשתיירו בגיהנם שעונים אמן ומצדיקים עליהם את הדין, מיד מתגלגלים רחמיו של הקב"ה אעלים ביותר ואומר מה אעשה להם יותר על דין זה כבר יצר הרע גרם להם, באותה שעה נוטל הקב"ה מפתח של גיהנם בידו ונותן להם למיכאל ולגבריאל בפני כל הצדיקים ואומר להם לכו ופתחו שערי גיהנם והעלו אותם, מיד הולכים עם המפתחות ופותחים שמונה אלף שערי גיהנם וכל גיהנםם וגיהנםם שלש מאות [פרסה] ארכו ושלש מאות רחבו ועוביו אלף פרסה ועמקו מאה פרסה וכל רשע ורשע שנופל לתוכו שוב אינו יכול לעלות, מה עושין מיכאל וגבריאל באותה שעה תופסין ביד כל אחד ואחד מהם ומעלים אותם כאדם שהוא מקים את חבירו ומעלהו בחבל מתוך הבור, שנאמר ויעלני מבור שאון, ועומדים עליהם באותה שעה ורוחצין וסכינן אותם ומרפאין אותם ממכות של גיהנם ומלבישים אותם בגדים נאים ומביאים אותם לפני הקב"ה ולפני כל הצדיקים כשהם מכוהנים ומכובדים שנאמר כהניך ילבשו צדק וחסדיך ירננו, כהניך אלו צדיקי

אומות העולם שהם כהנים להקב"ה בעה"ז כגון אנטונינוס וחביריו. וחסידיך אלו רשעי ישראל שנקראו חסידים שנאמר אספו לי חסידי, וכשנכנסין לפתח גן עדן נכנסין מיכאל וגבריאל תחלה ונמלכים בהקב"ה, משיב הקב"ה ואומר להם להם ויכנסו שיראו את כבודי, וכיון שנכנסו נופלים על פניהם ומשתחווים לפניו ומברכין ומשבחין שמו של הקב"ה, מיד צדיקים גמורים וישרים שהם יושבים לפני הקב"ה נוהגים הודאות ורוממות להקב"ה שנאמר אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישראלים את פניך, ואומר וירוממהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו. גדולה האמנה (כתוב ברמז תקי"ט):

11) ספר צדקת הצדיק - אות ק

תשובה היינו שמשיב אותו דבר אל השם יתברך, רצה לומר שמכיר שהכל פועל השם יתברך וכוחו אפילו המחשבה טרם נוצרה בלבו של אדם, כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה ט' ג') נמצא השם יתברך נתן לו כח אז גם בהעבירה ועל ידי זה אחר התשובה הגמורה הוא זוכה שזדונות נעשין זכויות כי גם זה היה רצון השם יתברך כך כמו שאמרו (שבת פ"ט ע"ב) אם יהיה חטאיכם כשנים וגו' (ישעיה א' י"ח), וכענין שאמרו ז"ל (תנחומא וישב ד') על פסוק (תהלים ס"ו ה') נורא עלילה על בני אדם, וכדרך שאמר דוד המלך ע"ה (שם נ"א ו') למען תצדק בדברך רצה לומר לכך ניטלה ממנו הסייעתא, ואם כן הוא ממש כזכויות מאחר שגם זה רצון השם יתברך:

וזה שנאמר (שם קל"ב ט') וחסידיך ירננו, ואמרו ז"ל (ילקוט ישעיה רמז רצ"ו) אלו רשעי ישראל וכו' וכן על פסוק (תהלים נ' ה') אספו לי חסידי וגו' פירוש כי חסיד הוא הנוטה משורת הדין להתחסד וכן רשע נוטה משורת הדין להרשע, וכשיפתח השם יתברך לעתיד אחר התשובה הגמורה ויכירו הכל כח מלכותו נמצא הזדונות שהיו נטיה משורות הדין היו חסידות כיון שלא היו נוטים מאמיתות רצון השם יתברך. ודייק חסידי וחסידיך ולא חסידים רק שאצל השם יתברך הם קרויים חסידים ולא לעיני בני אדם. וצדיק וחסיד הם שתי מדריגות באדם ובתולדה ועל זה אמרו (בבא בתרא ט"ז). בראת צדיקים בראת רשעים ואף על גב דאילו צדיק ורשע לא קאמר כמו שאמרו בנדה (ט"ז ע"ב) רק אלו הם שני כוחות בעולמות עליונים רק תמור רשע הוא שם חסיד כנזכר לעיל ושני הכוחות מעורבים בכל אדם רק אינם שוים באחד זה גובר ובאחד זה גובר ואין כאן מקום להאריך: